

כל הדרך לאופרה: דוריינה לאור

שחר ברקוביץ

לזכרה של הרקדנית והמורה דוריינה לאור, שנפטרה ביום 12.8.2022

Dorina Laor

דוריינה לאור

ביום עלייתה לארץ, בשנת 1964, הגיעה דוריינה לאור עם משפחתה הקטנה – בעלה, אמה ושתי בנות פעוטות – לנמל התעופה בן גוריון לאחר שהייה של חודש בתחנת מעבר בנאפולי, איטליה. את כל רכושם השאירו ברומניה. אמרו להם ללכת לדימונה, דוריינה שאלה: "האם יש אופרה בדימונה?". "לא", ענו לה, "רק בתל אביב". היא סירבה לעלות על ההסעה וכך נשארה המשפחה לילה שלם בשדה התעופה, עם שתי מזוודות ותינוקת בידיים. לבסוף בשדה נכנעו, ושלחו את המשפחה עם שני ארגני מזון, עדשים ושעועית יבשה, לדירת עמידר בנווה שרת. דוריינה עבדה כחדרנית במלון דן, וכך פרנסה את משפחתה, למדה את השפה ודרך השפה את התרבות. כעבור שנתיים ניגשה לאופרה הישראלית של אדיס דה פיליפ, עשתה בחינות כניסה, חזרה ליכולות הביצועיות שנשמעו אצלה מגיל חמש, וכיכבה בתפקידי סולו. באוגוסט השנה נפטרה, והיא בת 94.

דוריינה לאור נולדה ב־1928 ברומניה, בת יחידה לאם שנידלה אותה לבדה בעוני ותוך מאבק יום־יומי. כבר בגיל חמש החלה ללמוד באקדמיה הרוסית לבלט קלאסי, שם הוכשרה בשיטת ואגאנובה. בגיל 14 הוחתמה באופרה של בוקרשט והופיעה לצד טובי הרקדנים והסולנים הקלאסיים; דמיינו מושבי קטיפה אדומים, מנורות בדולח, במה עצומה שעליה ארבע קוליסות אחוריות, (בית האופרה בבוקרשט הוא העתק של לה סקאלה דה מילאנו), מחלקה שלמה של תופרות, שורת תזמורת, עשרות נגנים, מוזיקה קלאסית. משטר הלימודים היה נוקשה, וכל מבחנים פיזיים ועבודה סיופית. כולם כיוונו לאופרה. לאור החלה להופיע במפצח האגוזים, ומשם התקדמה לקלאסיקות של הרפרטואר: סולו בכרמן, תפקיד "ארבע הברבורות" באגם הברבורים, תפקידים ראשיים בשחרזדה, ביאדרה ועוד.

דוריינה הקימה בית בוהמיני מעל חנות הפרוות של בן זוגה האוסטרי, לודוויג לאור, שבו חגגו את חג המולד, ושימש מקום מפגש לאמנים, פילוסופים וציירים. בשנות ה־60, עם שינוי המשטר ברומניה והמעבר לשלטון קומוניסטי הפך המערב לאויב. חבריהם האמנים של הזוג לאור החלו להיעצר על ידי השלטונות, האופרה, שהייתה כפופה לממשלה ומומנה על ידה, עברה אף היא מהפך, מאמנות בורגנית אליטיסטית עם שפה ייחודית לאמנות בשירות הקומוניזם. לאור הייתה בין הנשים הבולדות באופרה שהתנגדו למשטר. היא זומנה לחתום על השתייכות למפלגה, אך סירבה ופוטרה מתפקידה. כדי להמשיך לרקוד עברה לאופרה ביאסי (lashi), אך הקומוניסטים הגיעו גם לשם. כך החל להתבשל הרעיון לעלות ל"ארץ המובטחת", מתוך רצון להמשיך להתבטא, להמשיך לרקוד, ובלי לדעת מה המצב בארץ.

באותן שנים איריס דה פיליפ הקימה וניהלה את האופרה הישראלית, ששכנה אז בטיילת בתל אביב, בפינת הרחובות אלנבי והירקון, בבניין משולש בצבע ורוד. חברה מבוקרשט שעלתה לפני לאור קישרה בינה ובין דה פיליפ. לאור התקבלה לאופרה והייתה רקדנית מבצעת בתפקידי סולו עד שנת 1969. בנותיה, מירה ינוביץ ומורלה לאור, מספרות: "אמא חוותה את הריקוד, הזיעה אותו, האצבעות

שלה היו מלאות דם מנעלי האצבע, היא הרגישה את הבמה כמו שצריך וגם את התמורת שמלווה אותה". בניל 42 היא פרשה, והסבירה למשה בן שאול ממעריב (1976): "החלטתי לא להמשיך לרקוד. צריך לרקוד עד רגע מסוים, ולהפסיק כשיש עדיין כוח".

לאחר שפרשה מריקוד, באופן טבעי התחברה להוראה והחלה ללמד באולפן להקת בת־דור היוקרתית, לשם הביאה את שיטת ואגאנובה, בזמן ששאר המורים לימדו את אסכולת האקדמיה המלכותית של לונדון (Royal Academy of Dancing), ה־RAD. "רקדתי 32 שנה, יש לי ניסיון. אני אוהבת ללמד ילדים ותמיד ביקשתי לתת מה שלמדתי אני, את השיטה הרוסית", אמרה לבן שאול. כמו רקדניות רבות מתקופתה ומהדורות הקודמים, לאור הגיעה להוראה מהביצוע ולא מהתיאוריה.

דורנה אמרה שריקוד הוא משמעת עצמית. היא תפסה את הבלט הקלאסי כשלמות: אפס טעויות, אפס תקלות. בתה הצעירה, מורלה, שהייתה תלמידתה ולימים מורה לבלט בעצמה, מספרת: "לאחר שחווה על בשרה וידעה מה ניתן לדרוש מהנוף, לא היו לה פשרות. היא הייתה אומרת 'זה שאתה מזוי כיסא ממקום למקום לא אומר שאתה רקדן'". לאחר אולפן בת־דור המשיכה לאור ללמד במסגרות רבות: היא הייתה מורה לבלט בלהקת בת שבע, שאיתה נסעה לסוירים בארה"ב ושימשה כמנהלת חזרות. בהמשך לימדה בלהקה של משה אפרתי "קול הדממה", שם הייתה מורה

היה לה חוש הומור ייחודי, למשל, כשהייתה רוצה להגיד על מישהו שהוא לא ממש חכם הייתה אומרת "חיושקה תראי, המצח שלו לא מוצא חן בעיני". בשנת 1980 היינו בהופעה של דון קיחוטה בהיכל התרבות. הרקדן הרוסי אלכסנדר גודנוב, כוכב הבלט הסובייטי, הגיע לסדרת הופעות עם הבלט הישראלי. בלונדיני, חתיך, משהו מהמם. ישבנו רווח כיסא זו מזו. דון קיחוטה קפץ, הסתובב, עוצר נשימה, והיא אומרת לי, "חיושקה שמת לב למצח שלו? איך הוא מוצא חן בעיניך?" וחשבתי שבאמת היה לו "מצח" לתפארת.

היא הייתה מעירה על החזקת ועבודת הידיים, "לא כמו 'ספנטי' והייתה חוזרת ואומרת 'ספנטי דרגה'". תלמידתה הילה סבג, כיום מורה למחול, מספרת כי הייתה בטוחה ש"ידרגה" פירושו "יאללה תעבדי", ורק בשבעה הבינה שמשמעות המילה היא "יקירת". "דורנה הייתה המורה המיתולוגית שלי, היא זו שחינכה אותי למחול, איך לעמוד, לרקוד, להתבטא. בזכותה נשאבתי לעולם הזה, אם לא הייתי עם דורנה לא הייתי נשארת", היא מספרת. רות אשל, שלקחה אצלה שיעורים בחיפה, במרכז למחול של ליה שוברט, אומרת: "התרגילים לא היו מסובכים, אבל היא דרשה ניקיון אבסולוטי בביצוע".

כאשר נפתח המרכז לאמנויות הבמה "ביכורי העיתים" באמצע שנות ה־70, דורנה הוזמנה להקים את מגמת המחול והייתה למנהלת אמנותית ומורה ראשית לבלט, תפקיד שאותו מילאה למעלה מעשרים שנה. בהספד שפירסם מרכז ביכורי העיתים עם היוודע דבר מותה נכתב: "בזכות אהבתה העמוקה לתלמידים, מחויבותה להוראה, וחוש ההומור שלה, דורנה גידלה דורות של רקדניות ורקדנים [...] שיתפה בנדיבות בידע שצברה לאורך השנים, אהבה לחנוך וללוות מורים אחרים". תארו לכם סטודיו שבו הפסנתרן תמיד מנגן, 50 תלמידות ותלמידים ניצבים לצד הבר, תרגילים מוזיקליים, עבודת רגליים חזקה, מורה שלעולם לא מפסידה או מאחרת, אוהבת מאוד ללמד את המתמידים ואת אלו המגלים רצון ואהבה. בין תלמידה של דורנה היו גם דוד דביר, אשתו דליה, חיים און ואוהד נהרין.

Dorina Laor teaches in the studio

דורנה לאור מלמדת בסטודיו

תלמידה מתארים דמות מיוחדת ויוצאת דופן, שהגיעה מהאופרה ברומניה אל הישראליות הצבריות, תמיד לבושה טיפ־טופ, עם חצאית,

בטוב טעם, בשיק אירופאי מהוזר ועם זאת צנוע. בנותיה תיארו כיצד דאגה לנראות אסתטית, וגם בבית הכול היה מתוקתק. לדבריהן, קשה להפריד את האדם מהמקצוע: קשה להפריד אותה מהבלט, מהמימיקה ותנועות הנוף, הכל היה סימביוטי. לא היה הבדל בין האישה שבבית לאישה שעל הבמה או בחזרות. "כמו שעולים לבמה ועומדים, לא צריך לעשות הרבה, כך היא ידעה למשוך את תשומת לב אליה, זה כישרון, זה אופי", אומרת מורלה. בתה הבכורה מירה מוסיפה: "חלמתי כל החיים שתהיה לי אמא שמנה, שמבשלת כשאני חוזרת הביתה. כיום אני מעריכה ומוקירה את זה שאמא שלי הייתה אשת קריירה והנשימה את החלום שלה".

שחר ברקוביץ היא פרפורמריט, כוריאוגרפית, ומעצבת תנועה. בוגרת תיאטרון מחול בסמינר הקיבוצים, B.Ed. Dance. סטודנטית לתואר שני בפסיכודרמה.

ראשית ומנהלת חזרות. פעם בשבוע לקחו אותה באוטובוס לגעתון שבצפון, ללמד בלהקת המחול הקיבוצית. מרתה ריינפלד, לשעבר רקדנית־סולנית בלהקת המחול הקיבוצית, מספרת: "דורנה ידעה איך לעבוד עם אנשים מבוגרים שזקוקים לטכניקה של הבלט הקלאסי לא כדי להפוך לרקדנים קלאסיים (כי זה כבר לא יקרה) אלא כדי לקדם אותם כרקדנים מודרניים. זו יכולת ייחודית לדורנה כמורה לבלט בארץ".

דורנה לימדה בווינגייט, אצל מרכזת המגמה חיה הלפרין, שיעורי קלאסי לסטודנטים למחול. היא הכירה את חיה עוד כשהייתה תלמידתה באולפן בת־דור בשנות ה־70: "נפשי נקשרה בנפשה. היא נכס בחיים המקצועיים שלי ושל כל מי שלמד אצלה. מקצוענות מלווה בהנגשה לישראלים והומור בלתי רגיל, היא ממש צרובה ביכרוננו", מעידה חיה. היא מספרת שדורנה הכירה את כל תלמידותיה, ידעה מאיפה הן באות. לא תמיד היא ידעה את שם התלמידה, למשל, לחיילת שהגיעה מהצבא הייתה קוראת "חייל אוויר קדימה, להרים את הרגל". חיה מוסיפה: